

Արտաքին լուրեր

ԶԻՆ ԵՒ ՃԱՌՈՒՆ

ԶինակաՆ 6 փոխադրանաւ որոնք զինուոր տարին Եւ-Լու գետը, անցնելով Բէշլիլի ծոցէն հասած են Թաքու։ —Անգլիական թնդանօթակիր նաւ մը հասեր է Նիւ-Շանկ պաշտպանելու համար եւրոպացիները։

—Չինաստանի մայր կայսրուհին նոյն 3 միլիոն թաւել ալ վերցնցեր է այն գումարէն որ յատկացուած էր իր ծնունդին տարեդարձը տօնելու համար։ այդ ստակը յատկացուցած է պատերազմական ծախքերուն։

—Թալսլը որ ուրիշ անգլիական թերթերու հետ շատ ափ իրերան մնաց ճարտական յաղթանակներէն, կը ջանայ միշտ արգելադրելով պատճառ մը գտնել Բիւնկ-Եանկի պարտութեան։ Հեռագիր մը կը հրատարակէ թէ այդ ձախողութիւնը զիսկաւոր պատճառն եղած է Զինացի հրամանատարներուն անհամաձայնութիւնը։

—Շանկայէն կը հեռագրուի թէ ռուս սական նաւատորմը վերափոխութեամբ կազմ եւ պատրաստ է, ի հարկին անմիջապէս գործի ձեռնարկելու։

—Հոնկ-Բանկէն սեպտեմբեր 28 թուականով կը հեռագրեն եւրոպական թերթերուն թէ ճարտի կառավարութիւնը որոշած է խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրել Մոսկովէն կամ Բէշլիլ, իսկ Զին իր յայտը դնելով կիւմային վրայ կը կարծէ թէ պիտի կրնայ Գոտէի յաղթանակը մահաբեր ընել ճարտարներուն, որոնք ձմեռան չլինան։

Զինի կայսրը Մուտքէն նուիրական քաղցին մէջ մեծ գանձ պահած է. կը զորացնէ այդ քաղաքը ուր շատ զօրք կը զրկուին։

—Թագին օրագրերէն կը հաղորդեն թէ Լի-Հունկ-Չանկ վերջերս ընդունած էր անգլիական եւ ռուսական դեսպաններուն ըրած առաջարկութիւնը զինադաշնութեան համար, որպէս զի ետեւէն ալ խաղաղութեան դաշնագիր մը ստորագրուի, բայց ճարտ մերժած է նկատողութեան առնել այս առաջարկը։ Սակայն Թագին Լոնտոնի քաղաքը հեռագիր մը կը հերքէ այս լուրը։

—Ամերիկեան թերթ մը հրատարակեց նամակ մը զոր յուլիսի մէջ գրած էր Զինացի թիւի ծովակալին սպայա-կոյտին անդամներէն մէկը։ Սպան այդ նամակին մէջ կ'ըսէ. «Գէշ սպասադիւնութեամբ, բժշկական սպասարկութիւններ լաւ կազմակերպուած չէ։ Զբոհաւորներուն երկրպէս աշտարակիկները անելի պաշտպանելու համար կը պարտաւորուինք անոնց բոլորը ածուխի պարկեր դնել։ Ծարտակալն զինուորները արի են եւ քաջամարտիկ։ Անոնց սուրբըր անելի պէս սրուած են։ Ծարտակալն նաւագները խանդավառութեամբ լեցուած են։»

—Եւ-Լուի ծովային պատերազմին ատեն չինական մարտանաւերը 14 հոտ էին, եւ 6 ալ թորիկակիր։ ճարտարները ունէին 11 մարտանաւ եւ 4 թորիկակիր։

Մինչդեռ չինական 14 նաւերէն 8ը նորոգուելու զրկուած են Բորթ-Արթիւր, ճարտարներէն միայն մէկ նաւ, 4300

թոնոնց Մանու-Շիման զրկուել է ճարտար նորոգուելու համար, միւս նաւերը իրենց աւերուածութեամբ անմիջապէս սեպտեմբեր 19/ին կը նորոգէին առձեռն գործիքներով։ Անկերեւ է որ չինացիները շատ գէշ նշան կ'ունենին որով թըշնամիին ամենաքիչ վնաս պատճառեցին չորս ժամուան պատերազմէ մը։ յետոյ, եթէ եւրոպական երկու նաւատորմը այսքան ժամ պատերազմէին, անտարակոյս միայն բեկորներ պիտի ծածանէին Զուրին երեսը։

Ռ Ո Ւ Ս Ի Ա

Կառավարութիւնը որոշեց որ օտարահաւանները չկարենան մասնակցել Նիփոն-Նովորոսի տօնավաճառին։

Հ Ո Ւ Ն Գ Ա Ր Ի Ա

Հունգարիոյ կարգինալ նացարի մերժած է զԼուի կանգնել այն կաթոլիկ պատերազմութեան որ կայսեր դիմում պիտի ընէ եւ պիտի խնդրէ չլաւերացիներէ քաղաքային ամուսնութեան օրէնքը։

Ս Պ Ա Ն Ի Ա

Հերձուածողականութեան կրօնական ներդաշնակութեան օրէնքին շնորհիւ ըՍ-պանիոյ մայրաքաղաքին Մատրիտի մէջ ալ բողոքականներու տաճար մը հիմնադրուեց։ Անցած կիրակի Տրալիսի անգլիական արքեպիսկոպոս լորտ Բլեմէթ քաջաւ այդ տաճարը եւ օրհնեց, ու յետոյ ձեռնադրեց Սպանիոյ համար բողոքական եպիսկոպոս մը։

Մատրիտի ամբողջ բողոքական գաղութականութիւնը, հարիւր չափ սպանիացիներ ներկայ էին այս արարողութեան։

—Պարզեւնա Աստուածածնի ուխտի գացող ուղեւորներու կառավարմամբ մը Մոնթեռոյի կայսրանը ուրիշ կառավարման մը զարմուելով 40 հազար վիրաւորներ կամ մեռեր են։

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կ'երթադուրի թէ Պ. Լը Միւր տը Վիլլիսի պաշտօնը խաղաղութեամբ պիտի չլինի, հետեւաբար Պրանսայի ծովային նախարարութիւնը պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնէ։ Նորէն չորս մարտանաւ պիտի զրկուին Մատակասգարի ջուրերը, ուր մակաւ ծովագետներ հսկող Ֆրանսական նաւաւործին մարտանաւերուն թիւը պիտի բարձրանայ. ասոնցմէ զատ կայ նաեւ պահակ նաւ մը։

Նմանապէս արշաւանքի զօրաբաժինը եւ ռազմամթերքն ու թնդանօթներն ալ փութալով Մատակասգարի կը պատրաստուին։ Մատակասգար Պրանսայի չափ տարածութիւն ունի եւ կ'արժէ որ Պրանսա ձեռքը անցնէ այդպիսի երկիր մը։

Յ Ր Ա Ն Ս Ա

Մաքսապաշտպան դուրսութեան կուսակցիները կամայ կամայ կը սթափին. կը տեսնեն որ Պ. Մէլիսի սակագիրները ընաւ չարտադրեցին այն արդիւնքները որոնց կը սպասուէր։ Բայց յանցանքը որոնք է. գաղտնիքը գտած է Լա Ռէ-փիւպլի միաշնորհ թերթը. երկաթուղիի գծերը իրարու միացուցած են սահմանա-

զուտները, ուստի եւ Մաքսապաշտպան դուրսութեան ալ ապարդիւն կը մնայ։ Ուրեմն իրարմէ բոլորովին բաժանուելու անհրաժեշտութիւնը իրենց զգեցան։ Թերթ մը հեղինակ այս արտաոտոց կարծիքը, կ'ըսէ որ փարոսներն ալ մարուին, եւ նաեւ հանգիստներն ալ աւաղով ծածկուին։ Եւստի արդիւնաւոր կ'ըլլայ մաքսապաշտպան դուրսութեան, վասն զի արեւմտեան դրսէն Պրանսա ապրանք մանրահարսութիւնը բոլորովին կը ջնջուի։

—Հեռագիրը հաղորդեց թէ Նոտա Սիւր-Սէնի երեսփոխանական ընտրութեան մէջ արմատական ընտրելի Պաշտօն ստացաւ քուէներու մեծամասնութիւնը ընդդէմ չափաւոր-հանրապետական ընտրելի Պ. Ռուպէրի։

Ինչպէս արդէն զրոյս եւց այս ընտրութիւնը բացառիկ կարեւորութիւն ունէր։ Նախորդ երեսփոխանը Գաղիմիր Բէրիէ էր, որ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին իրաւունքով իր աթոռը բաց մնաց, թէ Պ. Գաղիմիր Բէրիէ եւ թէ Պ. Տիւրիլի նախարարութիւնը ջերմապէս կը փախաբէին որ չափաւոր պահպանողական յաղթանակէ։ Յայտնի է թէ Պ. Գաղիմիր Բէրիէ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուելէ ի վեր Պրանսայի ներքին քաղաքականութիւնը սկսած է փոփոխուիլ։ Նախարարութիւնն ալ նոր չափերի մէջ մտած է։ Նոտա-Սիւր-Սէնի ընտրողները, որոնք բնական ընտրուով մը պիտի հապրոտային իրենց նախորդ երեսփոխանին այդպիսի բարձր պաշտօնի մը կոչուած ըլլալուն համար, անշուշտ նոյն գոյնէն ուրիշ մէկը պէտք էր ընտրէին։ Բայց ասոր արմատական ընտրելին կը յաղթանակէ։ Երբ 15 օր առաջ ընտրութիւնը համա-մատական մնաց, ամենէն լաւատեսներն ալ չէին յուսար որ վերջական յաղթանակը կը մնայ արմատական ընտրելիին։ Դիւրին է երեւակայել թէ ինչ գոհունակութիւն պատճառած է բոլոր յաւաքիմական թերթերուն իրենց կոստանցով թեան այս փայլուն յաղթանակը։ Լաքսեմ շատ իրաւունքով զիտու կուսակցութիւնը ամբողջ չափաւոր-հանրապետական կուսակցութեան ուղղութեամբ։

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՒԱԳԻՐՆԵՐԸ

Լոնտոն, 26 սեպտեմբեր
Հերոյիմա կաղնուած ճարտարական երկրորդ զօրաբաժնիլը երէկ սկսաւ նախաժողովի կայսրը զօրքերը աչքէ տեսնող ընդհանուր խանդավառութեան մէջ։ Ծարտական երկրորդ նաւաւործ պիտի ընկերանայ այս բանակը Դիւրին ծով փոխադրող նաւերուն։ Երբ ներքին ծովներուն մէջ մտնեն եւ մինչեւ երթան իրենց տեղերին հասնին, իրենց ուղեկից պիտի ըլլայ արդէն հոն գտնուող ճարտարական առաջին նաւաւործը։ Այս զօրաբաժնիլին հրամանատարութիւնը աստանձնեց պատերազմական նախարար կոմս Օլիւիւս։ Իր բացակայութեամբ պաշտօնը պիտի վարէ ծովային նախարար կոմս Սալոյ։

Մինկաւորի չինական հրապարտող կը հեռագրէ թէ սեպտեմբեր 21ին փո-

Արորագրութեան եւ սերմանահաւանութեան նոր դրութիւն մը բաւական տարիներէ հետէ ընդունուած է եւ կը գործարարուի մանաւանդ ոստին (անդրդի) տեղերը։ Այս նոր դրութեան շնորհիւ, ակօսները միօրինակ կը բացուին առուներու պէս, ցորենահատիկները կարգաւ կը սերմանուին ակօսներու մէջ, որով հատիկի մը իսկ կորուստ չերթար, եւ հնձելու առեւն ալ մեծ դիւրութիւն կ'ընծայեն արտուածներուն։ Այս դրութիւնը փոխ կը կոչուի։ Տիր եղած արտերը կը հնձեն խոզր, որոնք ու կեռ մանգաղով, մաշանդիով, որուն մէջ մի հունձը մէյմէկ խոզը կը կազմէ։

Գիւղացիները ընդհանրապէս գութահիկ են, անուս եւ յամուս, սակայն ժիր աշխատողներ են, հոգեով ու մարմնով կապուած իրենց դաշտերուն, այնչափ ամուր կապուած որ հազարէն մէկի մը մը չանցնի թոյլով իր արտ ու աւր ու պանդխտել օտար երկիրներ։

Իրենց բարեպաշտութիւնը յատկաւ նշանակաւն է։ Ժամ ու պատարագը տէրտէրով կը թողուն, զոր լաւ կը վարձատրեն, եւ իրենց դաշտերու մէջ կը միջնին իրենց աղօթքը։ Չմեռ ատեն կրօնատէր կը դառնան. այսպէս են գրեթէ բոլոր գիւղացիները։ Տարին մէկ անգամ ուխտի կ'երթան ասանդակին սովորութեամբ, զուարթ ու զարդարուն, իրենց ամենէն մօտ գտնուած վանքին, Մեծօրին, եւ այն վարագայ իրաւին։

Վանի չըրակայ գիւղացիներու պէս երկրպագու չեն քաղցրեցներուն։ Ընդհանրապէս կ'արհամարհեն եւ ճիշդ կը վարուին անոնց հետ այնպէս ինչպէս քաղցրեցին իր չինականին հետ։ Չեն աղաչիր իրենց պարները — հացը — ու բիշին վաճառելու համար։ Խորիստ ու գոռոզ են. իրենց վրէժխնդրութեան բոցը կը մարեցնեն հակառակորդը մը։ Խորեղով անլորի, բազմօրինակ հայհոյութեանց կարասին մէջ. Վանի աղբիւրն սկսեալ մինչեւ մեռելի աղբիւրն (առաջնորդ)։ Իրենց ձակտի քրտիւնքով վաստկած հացը իրենց կը տալիս ռուսներէն յետոյ, տարեկան պաշտելու համարանոցի մէջ զետեղելու ետք կը ծախեն աւելցածը։ Իրենց ցորենը պարտքի կամ տոկոսի տեղ չեն տար։

Արձէն ունի եկեղեցի մը սուրբ Գեորգ անունով, անուանի Ականցի եւրա կոչուած մորթային տեսակ մը գէշ վերք բժշկելու հրաշքով։ Շատ հեռու տեղերէ ուխտաւորներ կը գիմեն հոս ու կը բժշկուին իրենց անխառն հաւաքովը։ Տան մը մէջ երբ մանուկներ անդուլութեամբ թանկագին իրեւ գէն մը կտորեն, երբ անգութ ձեռք մը ծառաստանէն դալար, նորահաս ճիւղ մը կտորէ, կամ անաղիւս փրփած ռուսութեան ոգեով նոյն տարուան նոր պատուաստուած ծառերու շուրջը կտորէ, մամիկներ կամ վնասուածները քրտի մորմնով մը կ'անիծեն ըսելով. «Ականցի խմիսի պարէն ինչայ վէր կտորով, կտորով ձեռքբերացի։»

Սիփան լեռը Արձիւն եւ չըրակայ գիւղերէն պաշտպանն է խորախէ, Ժանկէ եւ ցրտահալութենէ։ Կը մեղմէ օդը, կը կտորէ փոթորիկներու ուժը, ինչպէս նաեւ հիւսիսի ցուրտներու դառնութիւնը։

Սիփանայ հիւսիսային արեւելեան մէկ թեւին բարձունքէն չըրակայ ծովային ու

յամաքային համայնապատկերը որչափ աննկարագրելի գեղեցիկ է, նոյնչափ ալ պանդուխտ վանքիներուն համար տրու լաւութիւնը ու աղէկտուր։ Արցունքներ կը խլէ աչքերէ, կակճալի հառաչներ ալ սրտի խորքէն։ Հայրաւային արեւելեան հորիզոնի ծայրը, լեռնակներու ետեւէն վարագ լեռը վերջին անգամ կը ցուցնէ իր ամենաբարձր գագաթները, Արդան բերդը ու Գալիլիայի խորհրդաւոր կառուարը։ Վերջին անգամ կը նշարուին ծառաքարը Այգէստաւը, Սրոմէտ տաւանը, նաւահանգիստ Աւանը, ու աւանդ մէջտեղը սեւաթւոյր բերդը իր ցեցուած ատամներով ու աշտարակով։ Կապուտագեղ ծովակը ալ վերջին անգամ իր ծիծաղիւս դէմքով կը ժպտի անբաղդ ուղեւորներու արտասուած թոր աչքերուն։ Ալ մնաց բարով Աղթամարայ, Լիւմ ու Կոտուց անապատներու խաչաքարը գմբէթներ ու տաճարներ։ Ալ մնաց բարով ծննդավայրերու գեղեցիկ ու արբ յիշատակներ։

Սիփանը իր սպիտակափառ գագաթով եւ փառայեղ մեծավայելութեամբ բազմած է Բզնունեաց աղի ծովակին հիւսիսային եզերքը։ Իր կուրծքերու, իր կողերու, ստորտներու վրայ սիրուած են շատ մը քաղաքներ ու գիւղեր։ Գինաւէտ Աւրափը, հացաշատ Արծիկէն, հացառատ Արձաւաղ, կաթնալուր Սքանչեղաքը Սիփանայ ստիւքներէն կախուած կը ծծեն անոր անսպասու կաթն ու կենդանութիւնը։ Անոր արեւգլխի պատկերներու վրայ, անոր դաշտաւայտ կուշտներուն մէջ կ'ուտեն կը գետն հօտեր, նախիրներ, մանաւանդ աշխոյժ նեղիկներու ջոկատներ։ Հոն է ամառնային եղանակի մէջ մինչեւ օգոստոսի վերջերը եղիպոսի, սուրիացի ոչխարներու վաճառականը իր անհամար ոչխարներով, հոն կ'արածէ, կը մակաղէժի պէս ընտելեան խոտաւայտ գրկին մէջ, ապա սեպտեմբերին կը քէն իր հօտը դէպ ի հեռուոր երկրները։

Սիփանայ կուրծքէն, ստիւքներէն կը զլսին անհամար վտակներ, որոնք խոր ակօսելով, վերադարձելով լեռան կուտիւնը, կը ցուցնեն իրենց մօր ներքին կմախքը, մերկութիւնը։ Անոնց դէպ հիւսիս կը տարածուի ընդարձակ մարմանդ մը, չըրակաւորած բլրակներով, որոնք Սիփանայ թիւնապահներն են կարծես. զուլալ ու պղտորակ, առաւ ու կաթնահամար վտակներ ու աղբիւրներ ցանցի մը պէս փռուած են մարգագետին երեսին վրայ, որոնց եզերքները կը խայտան ուն ու մաքին, բուրդ հովիւներու արթուն հսկողութեան ու սրինգի ներդաշնակութեան տակ։

Կարավանք իր բեռնակիր զրաստներուն կուշտ ու կուտ յազդուր տալու համար երկու օր դադար կ'անէ այս զրախտանման վայրերուն մէջ. արդարեւ կ'արժէ օրերով վայելել այս անմահական ջուրերը, այս երեւային վայրերը։ Զորս քրդաբնակ գիւղեր քառած են մը կը կազմեն, այս սիրուն դաշտավայրը եզերող լեռնակներու ստորտներու վերայ երկարօրէն բազմելով։ Այս գեղեցիկ դաշտաբնակ դաշտը կը կոչուի Սիփան-Սուր։

Վ Ա Ր Ժ Ո Ւ Հ Ի

Կիրատանի համար կ'ուզուի վարժուի մը որ գիտնայ ձեւագրութեան եւ հայերէնի դասեր տալ։ Դիւմէ Հայրենիքի խմբագրատունը պայմաններուն համար

նիւներուն վրայ դարձաւ, երբ Մայիսի Ծաղիկը բացաւ զայն։

Խորթին դրան սեմին վրայ կեցած էր գեղեցիկիկ հագուստներով կին մը։ Խնդն աղկալան քայլածքը փութեւն ցնող սուր աղաղակը արձակող ան էր։ Աղղիկը, երբ կինը տեսաւ, կարմրեցաւ, դողաց ու սարսափած մնաց։

Գեղեցիկին բան մը չըսաւ, բաւ մը չարտասանեց, յանդիմանութիւն մը չըրաւ։

Թեւ Վեր առած անոր քով եկաւ եւ կարկուտի նման հարուածներ սկսան իջնել խնդ Մայիսի Ծաղիկի դէմքին եւ ուսերուն վրայ։

Անմեղ աղղիկը թեւը վեր առնելով կըցածին չափ այդ հարուածները կը կտրէր եւ արցունքի խոզր կաթիլներ իր տեղիցն այտերէն վար կը վազէին։ Հիմայ անսահման յուսահատութիւն մը կը կարգադրէր այն չարչարուած աղղիկին աչքերուն մէջ...

Այն աղաւտութեան վայրկեանը, զոր ձեռք ձգեր էր եւ զոր հիմայ չարչար կը տուէր, Թեւած էր, եւ ինքը նորէն կ'աւանդէ իր ծանր շղթային անուր, այն աւանդի շղթան, զոր դատաւարաւորուած էր կրելու ամէն օր, ամէն գիշեր։

Այսպէս անգլիաբար խեղճ Թիթը ծնծող կինը բարձրահասակ, յաղթանաւոր եւ վայելչաձեւ էր։

Իր գիւղացիի հագուստը շատ վայելչութեամբ ու ճաշակով հագած էր, թէեւ երեսունեւութը կամ քառասուն տարու կար։

Ատենով գեղեցիկ եղած էր եւ իր գրեթէ, մաքուր ու ձեռնակ դէմքը տակաւին կրնար սիրուն եւ հրապուրիչ սեպուել, եթէ իր պայծառ աչքերուն մէջ կարգաւորած ցուրտ չարութիւնը չըլլար...

Անունն էր Գլոսիին Թուրար, այն կողմերը զինքը միմիայն Գլոսիին կը կոչէին։

Տասնութեան տարի առաջ Բիէրֆիլէն հոն եկեր էր սոյակով մը։

Սոյակին մէջ տեղադրուած էին պարզ լայն աղբուր կարասիներ եւ Գլոսիին Թուրար հաստատուելու էր այն խորթին, որ նոր չինուած էր։

Իր փոքրիկ կալուածը կ'անտիէր կը կոչուէր։

Գլոսիին Թուրար եկած ատենը առանձին չէր, գրեթէ տուր մը կար, արգելի աղղիկ մը, որ այն ատեն հազիւ քանի մը շարժու կար։

Այդ աղղիկը Թիթին էր։

Անկէ ի վեր Գլոսիին Թուրար ծերացեր էր, եւ հակառակ ամէն տեսակ զրկումներու ու ծնծերու, վասն զի Գլոսիին չարութիւնը ամենեւին չյոգնող տեսակէն էր։ Թիթը մեծեց, գեղեցիկ եւ զօրաւոր աղղիկ մը եղեր էր, այն անտառի ծաղիկներուն պէս, որոնք կը բացուին հովուն եւ արեւուն դէմ։

Իր մայրն էր այս կինը, որ երբեք չէր խօսեր անոր հետ, որ անոր առջեւ բնաւ բաւ մը չէր արտասաներ, այս մեղքերան, որու կարծր ու անողոք ձեռքը միշտ խեղճ Թիթի վրայ վերցած էր։

Երկրին մէջ այսպէս կ'ըսէին, Գլոսիին ինքն ալ այնպէս կ'ըսէր։

Բայց իրմով զբաղող չկար։ Գլոսիին Թուրար այն անսպասու մէջ մարդ չէր տեսներ։

Շարժութեան անգամ, թեւը կուղղուէր անցուցած, զիւղ է'երթար պէտք եղածը գնելու։

Նոյնպէս շարժելու երկու անգամ Բիէրֆիլէն Գլոսիին... ահա այսչափ։

Այն վայրը դառնաւ անգլիացիներուն իսկաւոր ու ծայրայեղ անտարբերութեամբ, ամենեւին մտածող

չկար թէ Գլոսիին Թուրար ինչ կ'ընէ իր որդին մէջ։

Կը բաւէր որ հացադործին ու մաս վաճառին ստակը տար, կը բաւէր որ ի տուրքը կանանւորաբար վճարէր հարկահաններ... անկից աւելին չէին պահանջեր իրմէ։

